

Underlag till

Regional besöks- näringsstrategi för Gotland

Datum 2019-01-22
Ärendenr RS 2016/731
Version [1.0]

Nuläge för turism till Gotland och besöksnäringen på Gotland

Innehåll

Inledning	2
Svenska gästers uppfattning om Gotland	2
Beskrivning av utländska gästers uppfattning om Gotland	2
Volym - besökare	3
Gotlands säsonger	4
Infrastruktur	5
Flygplats – Visby Airport.....	5
Hamnar för färjetrafik och kryssningsfartyg – Visby	5
Vägnät och lokala transporter	6
Nulägesanalys av tillgångar och egenskaper	6
Tillgångar och egenskaper - Natur.....	6
Tillgångar och egenskaper - Kultur och kulturarv	7
Tillgångar och egenskaper – Outdoor – friluftsliv, aktivitet och sport	8
Tillgångar och egenskaper – Mat och dryck.....	9
Tillgångar och egenskaper – Boende	9
Tillgångar och egenskaper – Möten, evenemang och idrott	10

MED FINANSIERING FRÅN

Region Gotland

Besöksadress Visborgsallén 19

Postadress SE-621 81 Visby

Telefon +46 (0)498 26 90 00

E-post regiongotland@gotland.se

Inledning

I arbetet med att beskriva nuläget har en kartläggning skett utifrån besökarnas förväntningar och preferenser samt en beskrivning av vad Gotland kan leverera inom resa, boende, upplevelser, shopping och måltider.

Bilden av Gotland beror på vem som betraktar. Förstagångsbesökaren ser sig nyfiket omkring och ger sig ut för att upptäcka Gotland. En mer van gotlandsresenär väljer i utbudet allt från gårdsbutiker till stränder och nöjesliv. De återkommande ”vinterfastlämningarna” söker sig till lugn och ro och gör andra val för sina upplevelser.

Uppfattningen om Gotland skiljer sig också mellan svenska och utländska besökare. Här blir skillnaden större i kännedom om vad Gotland har att erbjuda och hur attraktiva dessa tillgångar upplevs.

Svenska gästers uppfattning om Gotland

Profilen för Gotland karaktäriseras till stor del av sommar, bad och stränder kompletterat med Visbys stora utbud av uteliv och restauranger. Men även naturen och kulturen har en central plats i svenskens uppfattning av Gotland.

För många är reseanledningen till Gotland – just Gotland. Havet, stränder, boendemiljöer, kulturen tillsammans med innevanarnas värdskap ger en bild av en livsstil som många fastlandsbor söker. Det återspeglas bl.a. i allt fler fritidsboenden men framför allt i att svenskarna har Gotland som ett högt prioriterat resmål för sin sommarsemester. Gotland har en stor andel återkommande resenärer.

En allt större grupp svenskar börjar dock upptäcka Gotland utanför högsäsongen. Både våren men framförallt sensommaren, perioden september – oktober, börjar bli allt mer intressant. Det handlar både om weekendresande och olika former av evenemang och specialintressen.

Beskrivning av utländska gästers uppfattning om Gotland

En avgörande skillnad mellan svenska och utländska gäster är framförallt att bilden av Gotland skiljer sig avsevärt. Även de som kommer från de s.k. närmarknaderna såsom Norge, Finland, Danmark och Tyskland har en väsentligt mer oklar uppfattning av vad Gotland erbjuder än vad svenskarna har.

Besökare från utlandsmarknaderna har inte bara olika uppfattningar och förväntningar på vad Gotland har att erbjuda utan det skiljer sig också till viss del, när på året de besöker eller har möjlighet att besöka Gotland.

Reseanledningen till Gotland för finländare och norrmän påminner mer om svenskarnas motiv att resa till Gotland, medan danskar och tyskar har andra perspektiv och förväntningar.

Reseanledningen för utländska gäster är oftast inte att enbart besöka en plats utan att få en upplevelse på resmålet.

Det som profilerar Gotland för den svenska gästen är viktiga mervärden för den internationella besökaren när denne väl är på plats men är inte tillräckliga som reseanledningar.

Volymer - besökare

2017 ökade antalet resenärer med flyg och färja till 2 240 000 resenärer. Antalet gästnätter minskade något till 1 004 000 övernattningar på Gotlands kommersiella boendanläggningar

Utländska turister skiljer sig från svenska besökare i termer av konsumtionsmönster och intressen. Även resmönster skiljer sig åt.

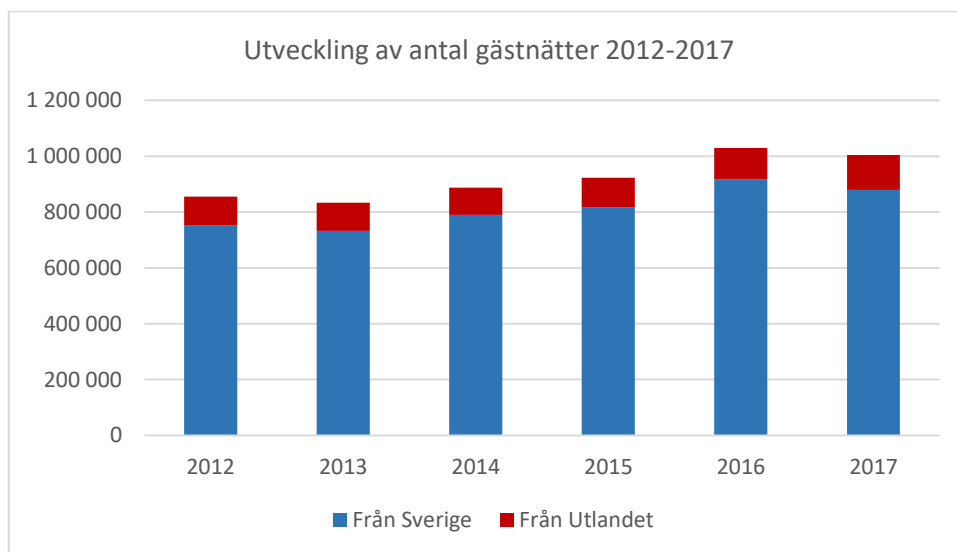
Andelen utländska gästnätter har ökat de senaste åren och står för 12 procent av totala antalet gästnätter, att jämföra med snittet för riket som är 26 procent. (Källa Tillväxtverket och SCB). På den utländska marknaden är det, liksom tidigare år, Tyskland som står för de flesta besökarna.

Länder med flest gästnätter på Gotland

	2015	2016	2017
Tyskland	31 566	36 273	37 322
Norge	16 173	15 786	14 009
Danmark	13 605	12 414	12 555
Finland	11 266	9 116	8 630
Storbritannien	2260	3 154	5 386
Nederländerna	3 185	3 689	2 987
Schweiz	3 217	3 329	3 645
USA	3 251	3 184	5 790

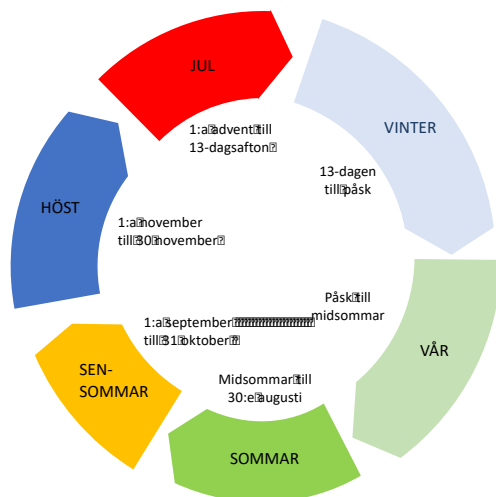
Av alla övernattande gäster på Gotland var 88 procent svenskar. 4 procent kom från de övriga nordiska länderna, 6 procent kom från övriga Europa och 2 procent från övriga världen.

Inkvarteringsstatistiken för 2017 visade även att företagsmarknaden står för en tredjedel av hotellrummens beläggning och privatmarknaden för resten. I riket är förhållandet ungefär det motsatta.

Gotlands säsonger

Utifrån ett besöksperspektiv har styrgruppen identifierat att Gotland kännetecknas av sex säsonger, vinter, vår, sommar, sensommar, höst och jul.

Vintern är lågsäsong med låg intensitet hos stora delar av näringen. Det är glesst mellan besökare även om de finns både individuellt och i grupp bland annat idrottsresande

Vårens resande ökar vid påsk och besökaren är både sommargotlänningar och mer tillfälliga besökare. Besöksnäringen öppnar upp och många evenemang bidrar med reseanledningar. Weekendresandet är starkt och särskilt i samband med helger som påsk och Kristi Himmelfärd utnyttjas kapaciteten på färjorna maximalt. Våren är en viktig säsong för konferenser och kongresser, som bidrar till lönsamhet för boendeanläggningar, restauranger och mötesbranschen.

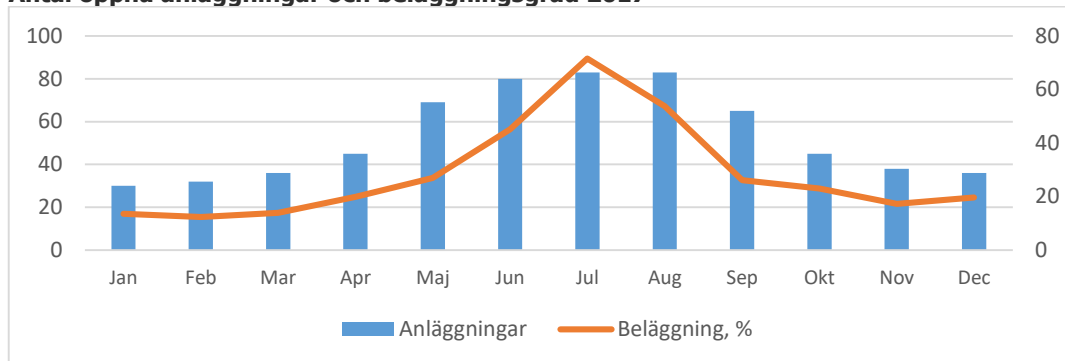
Högsäsongen under sommaren kännetecknas av ett brett utbud av aktiviteter och evenemang. Näringsen går för högtryck i alla dess delar, från glassförsäljningen till hotellet.

Sensommaren uppfattas vara en relativt oexploaterad semestertid på Gotland. Vattnet är fortfarande varmt och jämfört med sommaren är det väsentligt färre gäster. Många evenemang ordnas även under denna tidsperiod. Konferenser och stora möten har sin andra viktiga säsong.

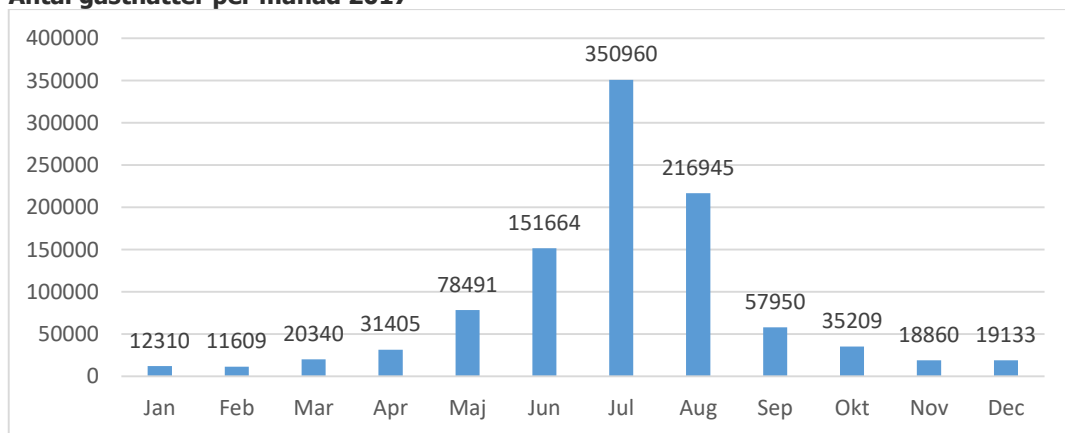
Under hösten tonas aktiviteterna ner. Aktiviteter och evenemang vänder sig mer till den lokala befolkningen. Gotland har ett omfattande kulturutbud inom teater och musik som bidrar med reseanledningar.

Julsäsongen präglas av shopping och julmarknader över hela Gotland. Fler och fler upptäcker tjusningen med julen på Gotland. Det kan gälla att antingen fira den på Gotland eller att besöka ön för att julhandla och passa på att njuta av öns spännande miljö.

Antal öppna anläggningar och beläggningsgrad 2017

Antal gästnätter per månad 2017

Infrastruktur

Flygplats – Visby Airport

Till Visby Airport flyger affärs-, taxi- samt privatflyg inklusive charterflyg. Enligt flygplatsens statistik reste totalt 491 466 personer till och från Visby Airport under 2017. Flygresan till Stockholm tar cirka 40 minuter.

2017 kan man flyga direkt till Stockholm (Arlanda, Bromma), Göteborg och Malmö. Sommarlinjer finns till Umeå, Sundsvall, Östersund, Norrköping och Ängelholm. Utrikes sommarlinjer finns till Oslo och Helsingfors. Under Almedalsveckan finns även direktlinjer till Linköping, Västerås, Karlstad och Jönköping.

Flygplatsen investerar och moderniserar för bättre komfort och snabbare passage men även för en bredare taxibana för flygplanen. Källa: Visby Airport/Swedavia

Hamnar för färjetrafik och kryssningsfartyg – Visby

Med färjorna till Gotland tar det cirka tre timmar att resa till Visby oavsett om man väljer att resa från Nynäshamn eller Oskarshamn. Det gör att man som boende på Gotland också kan besöka fastlandet över dagen.

Destination Gotland transporterade under 2017, 1 749 755 passagerare och 524 225 personfordon mellan Gotland och fastlandet. Under sommarsäsongen körs upp till 22 turer till

och från Visby per dygn. Vintertid går båttrafiken normalt med 6 turer per dygn. Sommaren 2017 trafikerades även sträckan Västervik-Visby. Källa. Destination Gotland.

Under 2019 planerar Destination Gotland för förbättrad kapacitet, genom ny färja med utökat bildäck. En trång sektor i detta sammanhang är tillgång till logistiktor och kajlägen i Visby hamn.

Den nya hamnen för kryssningsfartyg är strategisk för Gotlands framtida turism.

Vägnät och lokala transporter

Gotland saknar det som till vardags kallas riksvägar och europavägar. De skyltade länsvägarna utgör Gotlands primära vägnät, vilket utgörs av drygt 100 mil landsvägar utanför Visby. Det är viktigt att fortsätta utveckla vägnätet för att bibehålla en god standard för olika trafikantgrupper.

Delar av vägnätet har goda förutsättningar för cykelturismen. Det är framförallt mindre vägar med utsikt över hav och ängar som är strategiskt viktiga för cykelturismen. Biltrafiken på länsvägarna har ökat över lång tid och det är idag färre som cyklar Gotland Runt jämfört med 20–30 år sedan då Gotland var en uttalad cykeldestination. För att åter nå en sådan position krävs en ökning av anpassade cykelvägar och cykelleder. På vissa delar av Gotland finns de gamla järnvägsbankarna kvar och skulle kunna nyttjas för detta.

Kollektiva transporter är en viktig tillgång för att möjliggöra tillgängliga och klimatsmarta lösningar samt att erbjuda besökare möjlighet till resande utan egen bil.

Nulägesanalys av tillgångar och egenskaper

Turistiska tillgångar beskrivs som de tillgångar som kan aktiveras eller användas för att attrahera besökare. Tillgångarnas egenskaper; särdrag, attribut och sammanhang avgör vilket värde besökaren sätter på tillgången. Dessa tillgångar består av produkter som dels är allmänt tillgängliga och dels går att ta betalt för.

Det är viktigt att se sammanhanget mellan tillgångar som bidrar till att skapa reseanledningar och servicetjänster som i sig är kommersiella. Det kan handla om att skapa produkter i närheten som går att ta betalt för samt att öka andelen produkter som är direkt relaterade till tillgången.

Genom en tillgångsinventering av Gotland står det klart att det finns flera tillgångar med intressanta egenskaper. De som identifierats och är mest relevanta för den både den svenska och utländska besökaren kan kategoriseras inom fyra tydliga tematiska områden: outdoor, natur, kultur och mat & dryck. Dessutom är evenemang, som i varierande grad baseras på dessa teman, en tillgång.

Även om boendeanläggningar i sig sällan är en reseanledning är de en förutsättning för att destinationen ska kunna leverera nödvändig service.

Tillgångar och egenskaper - Natur

Gotlands geologi är en grundförutsättning för många av de naturvärden som attraherar besökare. Den västra kustens branta klintar, alla de många raukfälten, fossiler och klapperstenstränder erbjuder promenader och upplevelser. Lummelundagrottans droppformationer med stalagmiter och stalaktiter ger ytterligare förklaringar till öns geologi.

Kusten är närmare 80 mil och erbjuder sol och bad på långa sandstränder eller små undan-gömda badvikar. Strändernas skötsel är avgörande för besökarens upplevelse.

På Gotland finns många fler naturtyper. Alla med sin särpräglade flora och fauna anpassad till berggrund och klimat.

Närmare en tredjedel av världens alvarmarker finns på Gotland. De är utspridda över hela ön och de mesta kända områdena finns på norra Gotland och Fårö. Kännetecknande är glest växande och vindpinade tallar och enar.

Gotland har en hög andel skogsmark. På västra kusten finns kustnära blandbarrskog som lockar till promenader och upptäcktsfärder. Russparken i Lojsta är ett stort betesområde där en liten russtam lever så vilt det är möjligt. Lövängarna är populära strövområden. Strandängarna är utmärkta fågelplatser med vadare och många sträckfåglar vår och höst.

En särskild naturtyp är sanddynerna på Fårö och Gotska sandön. Gotska Sandön är nation-alpark som kan besökas sommartid med regelbunden båttrafik från Nynäshamn och Får-ösund. Lilla Karlsö och Stora Karlsö är skyddade naturområden med häckande sillgrisslor och tordmular. Totalt finns på Gotland 180 områden som är naturreservat eller Natura 2000 områden.

Tillgångar och egenskaper - Kultur och kulturarv

Gotland kallas av många kulturens ö. Ön har ett rikt kulturarv, men också ett ständigt väx-ande kulturliv där kreatörer med olika inriktningar använder Gotland med hela sitt rika arv för nyskapande och kulturupplevelser. Visby är en dynamisk och levande stad året runt med allt från nöjesliv till shopping och universitetsliv.

Konstnärer, konsthantverkare, musiker, dramatiker och författare lever och verkar med en rik och ständigt växande kulturskatt att ösa ur. Från Körsbärsgården i söder till Bergman-center på Fårö finns en stor mängd gallerier och utställningar att besöka. Vårens och som-marens konstrundor bjuder besökaren hem till gårdar och ateljéer.

Många kulturevenemang återkommer årligen med Medeltidsveckan som det största. Berg-manveckan, Romateaterns föreställningar i Roma klosterruin med flera återkommande eve-nemang lockar många besökare. Här finns också ett rikt nöjesliv med små konserter och stora föreställningar året runt.

Kulturarvet är lätt att ta till sig runt hela ön, med kyrkor, fiskelägen, gravrösen, stensätt-ningar, gotlandsgårdar mm som tydliga exempel på mänskligt liv genom historien. En del besöksplatser ligger avsidet med tillgänglighet via smala enskilda vägar vilket kan skapa pro-blem för markägaren.

Gotland har 92 församlingskyrkor uppförda på 1100- och 1200-talet. De är historiska plat-ser som brukats och förändrats över tid. Nu är de religiösa platser men också kulturarv och plats för en stunds stillhet och tystnad.

Världsarvet Hansestaden Visby, som omfattar den välbevarade ringmuren, gatunät och sta-dens bebyggelse med kyrkor och ruiner har en särskild dragningskraft för besökare. Visby Domkyrka S:ta Maria är ett värdefullt besöksmål som har det största antalet besökare varje år. I Visby finns också Gotlands Museum med många fina utställningar där medeltiden och Vikingatidens många skatter och gravfynd kommer till nytt liv.

Ett påtagligt karaktärsdrag på Gotland är närhet och småskalighet. Besökaren kan åtnjuta traditioner genom olika både mindre och större evenemang. Från täckating till Slite marknad. Avstånden är greppbara och det finns alltid något spännande att komma fram till.

Småskaligheten kommer till uttryck i betande ängsmarker, gårdsbutiker, närodlat, lokala bagerier mm. Utmaningen är att säkerställa att småskaligheten kan komma gästerna till godo, där besöks-näringsnaden behöver stimulera företagare och föreningar att ha öppet för att utveckla Gotland till en året-runt destination.

Tillgångar och egenskaper – Outdoor – friluftsliv, aktivitet och sport

Gotlands natur- och kulturlandskap ger många möjligheter till vistelse i naturen och aktivitet utomhus. Definitionsmässigt är friluftsliv ”vistelse utomhus för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling”. I en tid där allt fler vill vara aktiva så kan man till detta addera träning och tävling i sin upplevelse.

Naturen är ett viktigt riksintresse för Gotland. Här finns många skyddade naturområden bland annat genom naturreservatet Gotlandskusten.

Vandringar: Gotlands kust inbjuder till kortare och längre vandringar. Det finns inte så många uppmärkta leder men däremot finns det många beskrivningar och förslag med text och kartor att använda. Skogsstyrelsen har tillsammans med länsstyrelsen ett projekt som syftar till att möjliggöra leder från Visby norrut till Kappelshamn. Pilgrimsleden går från S:t Olofsholm på nordöstra kusten till Visby. Leden är cirka fem mil lång och uppmärkt.

Cykling: Gotland erbjuder många möjligheter att cykla längs leder i naturen eller på mindre vägar. På olika delar av Gotland finns framtagna lokala cykelleder. Även med cykel är det möjligt att sig längs eller nära kusten även om vissa delar måste cyklas på allmänna vägar. Slite och norra Gotland har genom satsningen Gotland Bike Park blivit en av Sveriges största mountainbikeparker med 20 mil leder. Det finns ett bredd utbud av cyklar att hyra på olika platser på Gotland.

Ridning: Gotland erbjuder många möjligheter för hästintresserade allt från turridning och westernridning till körning med häst och vagn.

Fågelskådning: Gotland har utmärka möjligheter till fågelskådning både för sträckande och häckande fågel. Vid några av öns många strandängar finns välbesökta fågeltorn. Halsbandsflugsnappare är en av rariteterna som också är Gotlands landskapsfågel.

Fiske: Den långa havskusten erbjuder, särskilt under vår och höst, ett intressant fritidsfiske som inte kräver tillstånd eller fiskekort. Det gotländska havsöringsfisket har under senare år blivit allt mer känt. Fiskeguider och färdiga paket för fiskeintresserade finns att tillgå.

Kajak och annan vattensport: De bästa förutsättningarna för att paddla finns i skärgården utanför Slite. Här finns relativt många och lättillgängliga öar. Gotland har också bra förutsättningar för kite-, våg- och vindsurfing.

Golf: På Gotland finns natursköna golfbanor med varierad karaktär. På grund av det milda klimatet på ön sträcker sig ofta golfsäsongen från tidig vår till sen höst. Totalt finns sju golfbanor med varierande svårighetsgrad och landskapskaraktär.

Idrottsanläggningar: Gotland har ett brett utbud av idrottsanläggningar, såväl utomhus som inomhus, som tillåter tävlingsverksamhet, arrangemang och lägerverksamhet inom ett stort antal idrotter. På Gotland finns över 180 idrottsföreningar som driver verksamhet inom 49 olika idrotter.

Inom samtliga dessa områden finns kommersiella aktörer och ett föreningsliv som erbjuder guidning, paket och evenemang. Ytterligare insatser kommer att krävas framåt. Inom fler av dessa områden finns också en tydlig koppling till idrottsliv och tävlingsverksamhet som ytterligare kan förstärkas.

Tillgångar och egenskaper – Mat och dryck

Mat- och livsmedel är ett av Gotlands styrkeområden. Kombinationen av goda odlingsbetingelser och en professionell och innovativ areell näring gör att Gotland sticker ut. Gotländsk matkultur är känd i Sverige för sina fina råvaror och konsten att förädla dem till en kulinarisk upplevelse. Gotländska profilgrödor/produkter uppskattas av besökare och är en viktig del av Gotlands varumärke.

Det milda och soliga klimatet och en rik matkultur i kombination med duktiga odlare och krögare skapar förutsättningar för detta. Restaurangerna på ön är duktiga på att samarbeta bland annat i Krögarföreningen och Kulinariska Gotland.

Från april till midsommar är det säsong för sparrisen som är en gotländsk delikatess. Nyskördat under sommaren tillhör också det gotländska utbudet. Många fina caféer finns runt om på ön som bakar eget bröd och allt fler gårdsbagerier och specialbagerier har öppnat de senaste åren.

Matkulturen har intagit en central position i den gotländska kulturen och samhället och många nya produkter har utvecklats under senare tid som serveras på Gotlands krogar.

På Gotland finner man allt från små, mysiga caféer till restauranger som håller hög klass. Till exempel återfinns 17 av White Guides 598 restauranger på Gotland

Tillgångar och egenskaper – Boende

Det finns ett stort och varierat utbud av boende på Gotland. Under senare år har kvaliteten på det kommersiella boendet stadigt ökat genom nybyggnation och renoweringar. Nya koncept har tillkommit där exploitörer bygger och säljer boende som bostadsrätter som senare kombineras med uthyrningsverksamhet. Det är också allt vanligare att anläggningar erbjuder olika typer av boende och inte bara hamnar under en kategori.

Hotell. Ön erbjuder allt ifrån förstklassiga hotell i Visby till mysiga hotell på landsbygden. Många hotell har öppet året runt. I Visby har antalet rum och bäddar ökat i både nya och befintliga anläggningar.

Stugbyar. Gotland erbjuder ca: 20 stugbyar för semesterboende från Fårö i norr till Fide i söder. Standarden har höjts och fler håller öppet en längre period av året även om sommaren är den naturliga högsäsongen.

Camping. Öns 20 campingplatser erbjuder plats för tält, husvagnar och husbilar. Flera av campingplatserna hyr även ut campingstugor.

Husbilar. Husbilsturismen fortsätter att öka. Övernattningar sker på öns campingplatser, särskilt ordnade ställplatser och på vanliga parkeringsplatser. I dagsläget finns ingen tydlig modell för hur husbilsresenärernas behov ska tillgodoses.

Vandrarhem. Cirka 40 vandrarhem finns på Gotland. Det finns allt ifrån enklare standard till högre.

Bed & Breakfast. Det finns gott om B&B på ön, dels inne i Visby men även ute på landsbygden. Det är vanligen lite mindre anläggningar med ett personligt mottagande.

Stugor och lägenheter. Gotland har ett stort utbud av stugor, lägenheter och rum som hyrs ut genom olika förmedlingsfunktioner på nätet. De är en viktig del av boendekapaciteten men endast en mindre del redovisas i någon statistik.

Tillgångar och egenskaper – Möten, evenemang och idrott

Möten och evenemang är viktiga delar av den gotländska besöksnäringen. Små och stora evenemang sker året runt på olika platser runt hela ön. Dessa evenemang har olika karaktär och koppling till besöksnäringen. Här finns både årligen återkommande evenemang med lokalt arrangörskap och tillfälliga evenemang där arrangören kommer utifrån. Idrottsföreningar, kulturföreningar och lokala sammanslutningar är viktiga arrangörer.

Konferenser och företagsevent som kommer utanför högsäsong är idag en viktig del av besöksnäringen och har vuxit till ett starkt segment. Gotland har en växande verksamhet inom eventbolag och andra företag som levererar kringtjänster.

Kongresser är en annan typ av stora möten med delvis annorlunda affärslogik. Dessa möten bygger på ett lokalt värdskap – inom forskning, yrkesföreningar, branschmöten mm. Genom Gotland Convention Bureau finns goda möjligheter att tillsammans med en lokal värd lämna bud på exempelvis årsmöte för en viss yrkeskategori.

Idrottsrörelsen är en stor enskild aktör inom besöksnäringen på Gotland. Idrottens Ö som samarbetskoncept har funnits sedan mitten på 80-talet. Idrottens Ö ses som en förebild i många andra regioner, med måttstocken gästnätter så står idrottsrörelsen årligen för dryga 120 000 gästnätter fördelat på dryga 80 Idrottens Ö-evenemang, ordinarie serietävlingar och hitresande golfare.